

MINDER PRATEN, MEER DOEN

Het afvalwaterketenbeheer kan beter en goedkoper. Een mogelijk middel daartoe is intensieve samenwerking tussen gemeenten en waterschappen. Maar waterbeheerders kunnen het rioleringsbeheer ook geheel of gedeeltelijk van gemeenten overnemen. Eind april hield STOWA voor waterschappers een workshop om ervaringen op dit gebied met elkaar te delen.

Dagvoorzitter Rob van der Velde, die samen met Bert Palsma deze dag had voorbereid, maakte aan het begin van de dag direct duidelijk dat rioleringsbeheer een veelomvattende, complexe taak is. Veel waterschappen onderschatten deze taak en hebben er een te beperkt beeld van. Dat resulteert erin dat ze bij het overnemen van de rioler

ling vaak maar aan een deel denken en niet alles overzien, aldus Rob. 'Rioleringsbeheer is makkelijker gezegd dan gedaan', was zijn waarschuwend motto. Toch zijn er volgens hem al veel inspirerende initiatieven genomen om te komen tot beter en meer doelmatig afvalwaterketenbeheer. Die kwamen volop aan bod tijdens het vervolg van de bijeenkomst.

AFVALWATERAKKOORD

Waterschap Brabantse Delta werkt al jaren intensief samen met gemeenten om het afvalwaterketenbeheer te verbeteren. Programmamanager OAS-studies Ad Sweere vertelde dat dit uiteindelijk heeft geleid tot een afvalwaterakkoord, waarin het waterschap en alle 21 inliggende gemeenten met elkaar hebben afgesproken te gaan samenwerken op diverse terreinen, o.a. bij uitwisseling van kennis en personeel. Het convenant vormt volgens Sweere een goed vertrekpunt om echt aan de slag te gaan. Al ging er aan het akkoord wel een aantal jaren van praatwerk vooraf, aldus Ad. Die tijd heb je volgens hem nodig om elkaars vertrouwen te winnen, en om los te komen van het eigen belang ten gunste van het maatschappelijk belang.

Niet alle aanwezigen waren zo enthousiast over deze zachte aanpak. Een convenant is leuk, maar het levert niet de veelbesproken 380 miljoen per jaar op, zo redeneerde een deelnemer. Een ander vond dat er minder gepraat en meer gedaan moest worden: 'Een beetje politieke druk uit Den Haag zou daarvoor wel eens wonderen kunnen doen.'

CORE BUSINESS

Directeur Theo Smit van het Friese waterketenbedrijf Aquario ging dieper in op de vraag hoeveel efficiencywinst er in de afvalwaterketen te halen is en hoe je die winst het best kunt pakken. Aquario doet voor zes gemeenten het beheer en onderhoud van de riolering en beheert 600 IBA's. Volgens Theo Smit is zijn bedrijf het levende bewijs dat samen-

hangend beheer en onderhoud van het riool succesvol is. De kracht van Aquario zit 'm volgens Smit in de focus van het bedrijf op de *core business*: excellent beheer en onderhoud van de riolering. Die focus betaalt zich volgens hem uit. In vier jaar tijd is het beheer en onderhoud van de riolering meer dan twaalf procent goedkoper geworden voor de deelnemende gemeenten, terwijl de toestand van het riool stap voor stap beter wordt. Voor de echte klappers heb je echter nog meer massa (lees: deelnemende gemeenten) nodig, zei Smit. Om die massa te krijgen en optimaal te kunnen profiteren van integratie in de afvalwaterketen, moet je afvalwaterzuivering en rioleringsbeheer volgens hem uit het politiek-bestuurlijke trekken. Het gaat in de afvalwaterketen immers om puur bedrijfsmatige processen. De politiek zit de gewenste bedrijfsmatigheid volgens hem alleen maar in de weg.

ONTZORGEN

In Flevoland worden op dit ogenblik serieuze plannen gesmeed voor het opzetten van een aparte organisatie voor riolering en afvalwaterzuivering. Ambtelijk is er al draagvlak, maar het moet nog bestuurlijk worden doorgesproken. Hoe die organisatie er precies uit komt te zien, is volgen Ronald Kraaijestein van Waterschap Zuiderzeeland nog niet duidelijk. Maar wat hem betreft ontzorgt de nieuwe organisatie de deelnemende partijen volledig en doen alle gemeenten in Zuiderzeeland mee om de benodigde massa te krijgen. Een ambitieus plan, vonden de aanwezigen. Het betekent dat deze organisatie direct een enor-

Bert Palsma

me hap uit de waterschapsbegroting neemt, merkte een deelnemer terecht op. Om eraan toe te voegen: 'Willen de bestuurders daar wel aan, want komt het bestaansrecht van het waterschap daarmee niet in het geding?' Tegelijk is dit precies het weerstandspunt voor veel gemeenten, bracht Rob van der Velde in: 'Willen de waterschappen echt gelijkwaardig met ons (gemeenten red.) optrekken, of willen ze vooral taken afpakken?' Flevoland wordt wellicht de lakmoesproef voor de houding van waterschappen.

AFVALWATERAKKOORD

Tom Voskamp van Waterschap Regge & Dinkel ging dieper in op de relatie tussen afvalwaterzuivering en watersysteem. Bij Regge en Dinkel heeft men bewust gekozen voor een brede doelstelling van afvalwaterzuivering. In Almelo hebben ze die als volgt geformuleerd: *een waardevolle publieke dienst die anticipeert op de behoeften van de maatschappij*. Dat doel is weliswaar niet erg SMART, gaf Voskamp toe. Maar de formulering zet afvalwaterzuivering wel in het door het waterschap gewenste bredere perspectief. Vanuit deze doelstelling heeft Regge & Dinkel gekeken hoe het in de keten anders en beter kan. Dat heeft geleid tot een Twentse kansenkaart en uiteindelijk tot een Twents afvalwaterakkoord met alle gemeenten. Binnen dat akkoord is afgesproken om brede OAS-studies te gaan uitvoeren.

Zo'n breed gedragen akkoord is mooi, maar ook Voskamp moest toegeven dat het akkoord zelf vooral mooie woorden bevat. Er is - op z'n Rotterdams gezegd - al veel geluld, maar nog weinig gepoetst. Hij gaf tot slot aan waar in zijn ogen de moeilijkheden zitten bij samenwerking. Watersysteemstellers stellen volgens hem vooral kwalitatieve

eisen aan de waterketen, terwijl waterketenmensen heel bedrijfsmatig zijn ingesteld: wat kost het en wat levert het op? En rioleers hebben volgens hem nog altijd moeite om verder te kijken dan hun eigen rioolpijp. Toch ziet Voskamp weinig alternatieven: 'Geef de samenwerking de tijd om te groeien. Want het gras wordt niet langer als je eraan trekt.'

WINNET

Het optimaliseren van de afvalwaterketen begint met het goed meten en monitoren van de gedragingen ervan. Vanuit die gedachte startte Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden enkele jaren geleden het project Meetnet. Inmiddels doen twaalf gemeenten mee aan dit project, waarbij 168 overstorten zijn voorzien van meetapparatuur. Er is sprake van centrale uitlezing, validatie, opslag, rapportage en ontsluiting van data. Het project vormde de opmaat voor het Water Innovatie Netwerk (Winnet), een samenwerkingsverband van waterschap, provincie en veertien gemeenten. Dit jaar starten de partijen met een businesscase voor gezamenlijk databeheer, monitoring en storingsdiensten en modulaire samenwerking op overige rioleringsstaken. Achterliggend doel is om via schaalvergroting de doelmatigheid en de kwaliteit van het rioleringsbeheer te verbeteren. Spreker Roel Bronda van het hoogheemraadschap zei blij te zijn met deze ontwikkeling, maar bespeurde bij zijn eigen waterschap wel enige (politieke) angst dat het zuiveringsbeheer 'gekaapt wordt door de nieuwe organisatie'.

ZUIVERINGSKRING

Welke schaal van samenwerking past het best bij samenwerking in de waterketen? Veel waterschappen en gemeenten kiezen voor een samenwerking op gemeentelijk of

regionaal niveau, met één of meerdere gemeenten. Waterschap Rijn en IJssel heeft daarentegen gekozen voor de zuiveringskring als samenwerkingseenheid. Een zuiveringskring is het samenhangende geheel van een rwzi met de daarop aangesloten rioleringsstelsels. Dagvoorzitter Rob van der Velde poneerde de stelling dat dit de beste samenwerkingsvorm is. Veel deelnemers waren het ermee eens, want 'het gebeurt allemaal binnen de kring en er gaat het meeste geld in om'. Maar het kan ook leiden tot veel bestuurlijke overlap, omdat een gemeente vaak in meerdere zuiveringskringen zit, merkte een deelnemer terecht op. Hij was van mening dat de vorm en schaal van samenwerking niet a priori vaststaan, maar afhankelijk moeten zijn van het doel dat je met samenwerking voor ogen hebt. Voor het watersysteem zijn bijvoorbeeld deelstroomgebieden of polders de beste schaal, beter dan zuiveringskringen. Voor de watertoets en veiligheid kun je het beste de schaal van de gemeente nemen, dus ook hier geen zuiveringskring.

GEWOON DOEN

Van der Velde ging daarna kort in op de manier waarop Waterschap Groot Salland de samenwerking in de afvalwaterketen aanpakt. Je zou kunnen zeggen: op zijn Sallands. Er lopen veel informele lijntjes tussen waterschap en gemeenten en op veel terreinen wordt er van onderaf samengewerkt. Een *low profile* aanpak, waarbij de kansen die zich voordoen, direct worden benut, zonder al te veel bestuurlijke poeha eromheen. Veel deelnemers voelden wel voor zo'n aanpak, maar vroegen zich tegelijkertijd af of je daarmee niet de echte winstpakkers laat liggen. Bovendien konden enkele deelnemers zich niet voorstellen dat je deze nuchtere en bescheiden werkwijze - waarbij bestuurders een beetje op de achterhand blijven - ook makkelijk in andere delen van Nederland kunt toepassen.

RIOLERINGS- EN WEGBEHEER

Eilard Jacobs van Waternet ging dieper in op de relatie tussen rioleringszorg en wegbeheer. Het komt in de praktijk vaak voor dat rioleurs flink moeten meebetalen aan het wegbeheer, omdat er nu eenmaal geen beheer gepleegd kan worden zonder de weg op te breken. Volgens Eilard Jacobs zijn het beheer van de riolering en de openbare ruimte zo met elkaar verweven, dat je ze niet van elkaar kunt scheiden. In Amsterdam is er een speciaal coördinatiestelsel dat ervoor zorgt dat werken aan, op en in de weg zoveel mogelijk met elkaar worden gecombineerd. Dat werkt uitstekend, want volgens Jacobs kan Waternet meer dan 85 procent van haar werkzaamheden uitvoeren binnen dit systeem. In al die gevallen hoeft de organisatie niet mee te betalen aan het wegbeheer. Dat scheelt heel veel geld!

GEEN BLAUWDRIK

Na afloop was de algemene conclusie dat er geen blauwdruk bestaat voor samenwerking in de waterketen, zo bleek uit een evaluatieronde door Bert Palsma. Wel was er consensus dat het beheer van riolering en zuivering sterk bedrijfsmatige activiteiten zijn. Het samenwerken kan op veel manieren, elk met zijn voors en tegens. En het gebeurt ook al op veel manieren, bleek tijdens de bijeenkomst. Dat laatste zou meer over het voetlicht gebracht kunnen worden, vonden de aanwezigen. Volgens Eilard Jacobs van Waternet moet er bij de samenwerking breder worden gekeken dan kostenbesparing alleen. Het gaat volgens hem ook over extra kwaliteit, duurzaamheid en klanttevredenheid. Tot slot: het zou goed zijn als er ambtelijk en bestuurlijk minder zou worden gepraat en meer lef getoond zou worden.